

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI VE BAŞBAKAN YARDIMCILIĞI

Sayı : B.02.0.003/ 406

30/10/2008

Konu : 7/5515 sayılı
yazılı soru önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

- İlgi: a) TBMM Başkanlığı'nın 25/11/2008 tarihli, KAN.KAR.MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/5515-9515/20159 sayılı yazısı.
b) Başbakanlığın 26/11/2008 tarihli, B.02.0.KKG.0.12/106-99-24/4672 sayılı yazısı.

İlgi yazı eki Zonguldak Milletvekili Ali İhsan KÖKTÜRK tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulan 7/5515 sayılı yazılı soru önergesinin cevabına ilişkin olarak, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığının 15/12/2008 tarihli, B.02.1.DPT.0.09.01-132/4544 sayılı, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Başkanlığının 03/12/2008 tarihli, B.02.1.TÜİ.0.63.00.00.610-1509 sayılı yazıları ekte sunulmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Nazım EKREN

Devlet Bakanı

ve

Başbakan Yardımcısı

EKLER:

- 1- DPT yazısı (5 sayfa)
- 2- TÜİK yazısı (7 sayfa)

DAĞITIM:

Gereği:
TBMM Başkanlığına

Bilgi:
Başbakanlığa

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI
Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü

15 ARA 2008

SAYI : B.02.1.DPT.0.09.01 - 132
KONU : Soru Önergesi

/ 4544

DEVLET BAKANLIĞI VE BAŞBAKAN YARDIMCILIĞINA
(Sn. Nazım EKREN)

İlgi: 27.11.2008 tarihli ve B.02.0.003/02-4172 sayılı evrak akış ve talimat formu.

İlgi yazı ile Zonguldak Milletvekili Sayın Ali İhsan KÖKTÜRK'ün. Sayın Başbakanımıza tevcih ettiği soru önergesine Müsteşarlığımız ile ilgili konulardaki cevabın hazırlanarak tarafınıza iletilmesi talep edilmektedir.

Söz konusu soru önergesine ilişkin cevap Ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Dr. Ahmet TIKTIK
Müsteşar

EK: Soru Önergesine İlişkin Cevaplar (4 Sayfa)

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı	
Tarih	16.12.2008
Sayı	4364

SORU ÖNERGESİNE İLİŞKİN CEVAPLAR

Soru 1: Üye ülkeler arasında Türkiye'yi gelir dağılımı en bozuk ikinci ülke olduğuna yer veren Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD) söz konusu raporu, AKP hükümetinin 2002'den bu yana sürdürdüğü ekonomi politikasının bir iflası mıdır?

Cevap 1: OECD'nin "Eşitsizlik Artıyor mu? OECD Ülkelerinde Gelir Dağılımı ve Yoksulluk" adlı Ekim 2008 tarihli Raporu'nda üye ülkelerde gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluk göstergelerinin belli dönemler içerisindeki durumunu analiz edilmektedir.

Üye ülkeler arasında Türkiye'nin gelir dağılımı en bozuk ikinci ülke olması ve raporun diğer bulgularına dayanarak ülkemizde halihazırda başarısız bir ekonomi ve sosyal politika yürütülmekte olduğuna hükmetmek mümkün değildir. Öncelikle raporun aşağıda zikredilen tespitlerinin değerlendirilmesinde fayda görülmektedir:

- Söz konusu raporun özet bölümünde de belirtildiği üzere, "bu rapor son yirmi yılda OECD üyesi ülkelerindeki gelir eşitsizliğinde oldukça genelleşmiş bir artış olduğunu. ancak bu artışın zamanlamasının, yoğunluğunun ve nedenlerinin tipik olarak medyada ileri sürülenlerden farklı olduğunun kanıtını ortaya koymaktadır".
- OECD'nin 30 gelişmiş ülkesinin incelendiği Rapor'da, en azından 1980'li ve muhtemelen 1970'li yılların ortasından itibaren gelir eşitsizliğinde artışın devam ettiği ortaya konulmaktadır. Gelir farkının açılması, ülkelerin tümünü değil ama çoğunu etkilemiştir. Eşitsizlikteki artış -yaygın ve önemli olmasına karşın- muhtemelen çoğu insanın düşündüğü kadar çarpıcı olmamıştır. Aslında, 20 yıl boyunca, ortalama artış 2 Gini puanı kadar olmuştur (Gini gelir eşitsizliğinin bir ölçüsü olup, Gini katsayısındaki artış eşitsizlikteki artışı, azalış ise eşitsizlikteki azalışı göstermektedir).
- Gelir eşitsizliğinin 2000 yılından bu yana büyük artış gösterdiği ülkeler arasında Kanada, Almanya, Norveç, ABD, İtalya ve Finlandiya gibi üst gelir grubuna dahil ülkeler zikredilmektedir. Nitekim, 2000'li yılların ortaları itibarıyla yapılan sıralamada 0,43 Gini katsayısına sahip Türkiye'yi 0,39 ile Portekiz ve özellikle 0,38 ile ABD'nin izlemesi ve hemen arkasından Polonya, İtalya ve İngiltere'nin gelmesi dikkati çekmektedir. Diğer taraftan, eşitsizlik İngiltere, Meksika, Yunanistan ve Avustralya'da ise azalmıştır. Eşitsizlik sıralamasında ise, Meksika en kötü durumdaki ülke olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla, Meksika örneğinden farkedilebileceği gibi, söz konusu sıralamalar ülkeler arası eşitsizlik farklarını gösterirken, bir ülkedeki gelir eşitsizliğinin trendi konusunda fikir vermemektedir.
- Türkiye'de gelir dağılımı eşitsizliğinin raporda belirtilen dönemler- özellikle yakın dönem içeren 1990'ların ortalarından 2000'lerin ortalarına- itibarıyla azalma eğiliminde olduğu OECD ve resmi verilerden gözlenmektedir.

Tablo.1- Dönemler İtibarıyla Türkiyede'ki Gelir Eşitsizliği Değişimleri

80'lerin ortalarından 90'ların ortalarına	90'ların ortalarından 2000'lerin ortalarına	80'lerin ortalarından 2000'lerin ortalarına
Gelir Eşitsizliği Değişimleri (Gini katsayıları)		
Kayda değer artış	Kayda değer azalma	Değişme olmamıştır

Kaynak: OECD

Tablo. 2 - Türkiye’de Kişisel Gelir Dağılımı

	Birinci %20	İkinci %20	Üçüncü %20	Dördüncü %20	Beşinci %20	Gini Katsayısı
1963 (1)	4,5	8,5	11,5	18,5	57,0	0,55
1968 (2)	3,0	7,0	10,0	20,0	60,0	0,56
1973 (3)	3,5	8,0	12,5	19,5	56,5	0,51
1978 (4)	2,9	7,4	13,0	22,1	54,7	0,51
1983 (5)	2,7	7,0	12,6	21,9	55,8	0,52
1986 (6)	3,9	8,4	12,6	19,2	55,9	0,50
1987 (7)	5,2	9,6	14,1	21,2	49,9	0,43
1994 (8)	4,9	8,6	12,6	19,0	54,9	0,49
2002 (9)	5,3	9,8	14,0	20,8	50,1	0,44
2003 (9)	6,0	10,4	14,5	20,9	48,3	0,42
2004 (9)	6,0	10,7	15,2	21,9	46,2	0,40
2005 (9)	6,1	11,1	15,8	22,6	44,4	0,38

Kaynak: (1) 1963. Çavuşoğlu ve Hamurdan, 1966, (2) 1968. Bulutay, Timur ve Ersel, 1971, (3) 1973. DPT-SPO, 1976, (4) 1978. Celasun, 1986, (5) 1983. Celasun, 1989, (6) 1986. Esmer, Fişek ve Kalaycıoğlu, 1986, (7) 1987. DİE-SİS, 1990, (8) 1994. DİE-SİS, 1996, (9) TÜİK, Hanehalkı Bütçe Anketleri.

Gelir dağılımına ait TÜİK verileri incelendiğinde ise, 2002-2005 döneminde ilk dört yüzde 20’lik grubun toplam gelirden aldığı pay artarken, en zengin beşinci yüzde 20’lik grubun aldığı payın sürekli bir düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir. Buna paralel olarak, gelir dağılımı eşitsizliğini gösteren Gini katsayısı da 2002 yılında 0,44 iken, 2005 yılında 0,38’e gerilemiştir.

Bütün bu açıklamalar ışığında OECD’nin raporunda Türkiye’nin 30 OECD ülkesi içinde gelir dağılımı en bozuk ikinci ülke olmasının, Hükümetin ekonomi politikalarının iflası olarak değerlendirilmesi mümkün görülmemektedir.

Soru 2: Söz konusu rapor, ülkemizde açlık ve yoksulluk arasındaki uçurumun daha da derinleştiğini mi göstermektedir?

Cevap 2: Açlığın ilişkilendirilebileceği kavramlardan biri mutlak yoksulluk olup, bunun da uluslararası karşılaştırılabilir eşdeğeri günde bir doların altında yaşayan nüfusun oranıdır ki, Türkiye için 2006 yılında bu oran yüzde sıfırdır. Bu durum aslında ülkemizde açlık olgusunun bulunmadığı anlamına gelmektedir. Ancak, TÜİK verileri, açlığı günlük 2100 Kcal’ye dayalı gıda yoksulluğu ile eşanlamlı olarak vermekte ve gıda yoksulluğunu 2006 yılı için yüzde 0.74 olarak belirtmektedir ki, oldukça düşük olan bu oran toplam nüfus içerisinde 539 bin kişiye karşılık gelmektedir. Gıda dışı harcamaları da içeren gıda ve gıda dışı yoksulluk ise 2006 yılında yüzde 17,8’dir. Bu oranlar 2002 yılında ise, sırasıyla yüzde 1,35 ve yüzde 26.96’dır. Dolayısıyla, 2002 yılından 2006 yılına yoksulluk oranlarında düşüş yaşanmıştır.

OECD Raporu ise farklı gelir eşiklerine göre (medyan gelirin %40, %50 ve % 60’ı) hesaplanan göreceli yoksulluk verilerini esas almaktadır. Gelire dayalı olarak hesaplanan göreceli yoksulluk, raporda 2000’li yılların ortalarının ortalamasında Türkiye için yüzde 17 civarındadır. TÜİK ise harcama esasına göre hesapladığı göreceli yoksulluk oranını 2006 yılı için 14.5 olarak vermektedir.

Tablo.2- Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Yoksul Fert Sayısı ve Oranı, 2002, 2006, Türkiye

Yöntemler	2002		2006	
	Sayı (Bin kişi)	Oran (%)	Sayı (Bin kişi)	Oran (%)
Gıda yoksulluğu (açlık)	926	1,35	539	0,74
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	18.441	26,96	12.930	17,81
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı (1)	136	0,2	0	0,00
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı (1)	2.082	3,04	1.022	1,41
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı (1)	20.721	30,3	9.680	13,33
Görelî yoksulluk (2)	10.080	14,74	10.530	14,50

Kaynak: TÜİK

(1) 2002 yılı için 1 \$'ın satınalma gücü paritesine (SGP) göre karşılığı olarak 618.281 TL, 2003 yılı için, 732.480 TL, 2004 yılı için 780.121 TL, 2005 yılı için 0.830400 YTL ve 2006 yılı için ise 0.921 YTL kullanılmıştır.

(2) Eşdeğer fert başına tüketim harcaması medyan değerinin %50'si esas alınmıştır.

Belirtilen veriler değerlendirildiğinde, Türkiye'de gıda yoksulluğu ile gıda ve gıda dışı yoksulluk arası rakamların arasındaki farkın derinleştiğini iddia etmek mümkün görünmemektedir. Yıllar içerisinde hem gıda hem de gıda ve gıda dışı yoksulluk oranlarında azalma görülmekte ve aralarındaki farkın bilakis kapandığı görülmektedir. Tablo 2'den de görüleceği üzere, gıda yoksulluğu ve gıda ve gıda dışı yoksulluk arası fark 2002'de 25,61 puan iken, 2006'da bu fark 17,07 puan olarak gerçekleşmiştir. Gıda ve gıda dışı yoksul sayısı ile gıda yoksulu kişi sayısı arasındaki fark da 2002 yılında 17.515 bin kişi iken, 2006 yılında 12.391 bin kişiye gerilemiştir. Ülkemizde son dönemdeki ekonomik büyüme ve gelir paylaşımının daha adil hale gelmesi, yoksul kesimin ortaya çıkan refah artışından daha fazla istifade etmesini sağlamıştır.

Sonuç olarak, OECD Raporu'nun bütünü değerlendirildiğinde, gelir dağılımı ve yoksulluğun trendi ve buna bağlı politika uygulamalarının seyri konusunda yapılabilecek yorumlar ve rapordan çıkarılabilecek dersler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Önemli olan sadece gelir değildir. Eğitim ve sağlık gibi kamu hizmetleri eşitsizliği azaltma yolunda güçlü enstrümanlar olabilir.
- Geliri düşük olan bazı insanların buna karşın mal ya da menkul kıymet cinsinden varlığı bulunmaktadır; dolayısıyla bunlar yoksul kabul edilmemelidirler.
- Zamanın bir noktasındaki yoksulluğu gereğinden fazla önemsememeliyiz. Sadece uzun süre boyunca geliri düşük olan insanların ciddi şekilde yoksullaşma olasılığı vardır.
- Gelirin mükemmel biçimde eşit dağıldığı bir toplum da yaşanmak istenen bir yer olmazdı. Daha sıkı çalışan veya diğerlerinden daha yetenekli olan insanların daha fazla geliri olmalıdır. Aslında, önemli olan sonuçların eşitliği değil, fırsat eşitliğidir.

Eşitsizlikte son yirmi yılda kaydedilen hafif artış asıl daha büyük trendi gizlemektedir. Gelişmiş ülkelerde, hükümetler eşitsizliğin artışı yönündeki eğilimi dengelemek için daha fazla vergi almış ve daha fazla harcama yapmışlardır ve sosyal politikalara şimdi her zamankinden daha fazla harcama yapmaktadırlar. Elbette, gelişmiş ülkelerde nüfusun hızla yaşlanması nedeniyle sağlık ve emekliliğe daha fazla mali kaynak ayırmaları gerekmektedir. Devlet harcamalarının yeniden dağıtıcı etkisi 1980'li yılların ortasından 1990'ların ortasına kadarki on yılda yoksulluk artışını bir ölçüde frenlemiş ama daha sonraki on yılda, fakirlere yönelik sosyal yardımlar azaldığı için, yoksulluk daha da artmış olarak gözler önüne serilmiştir. Şayet devletler sosyal yardım harcamalarını veya vergi ve sosyal yardımlarda

yoksullara yönelik düzenlemeleri azaltarak eşitsizlikleri dengelemeye çalışmaktan vazgeçselerdi, eşitsizlik artışı çok daha hızlı olurdu.

Hükümet yoksullukla mücadeleyi çok boyutlu bir yaklaşımla ele almıştır. Bu yaklaşım sayesinde gerek gelir eşitsizliği gerekse yoksulluk 2002 yılından 2006 yılına düşüş göstermiştir. Bu iyileşmeler, ekonomik istikrarın yanısıra yürütülen sektörel politikalar ve doğrudan sosyal yardımların bir sonucudur. Yoksullukla mücadeledeki bu çok boyutlu yaklaşım önümüzdeki dönemde de devam edecektir. Türkiye’de etkin bir kamu hizmetleri (eğitim, sağlık, vd.), dezavantajlı kesimleri (çocuk, yaşlı, vd.) kapsayan bir sosyal koruma (sosyal yardım artı sosyal güvenlik), aktif istihdam, vergi ve yeniden dağıtım politikalarının uygulanmasına devam edilecek ve kalkınma plan ve programlarında öngörüldüğü üzere gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksullukla mücadele politikalarına devam etme kararlılığı hükümetimizce sürdürülecektir.

T.C.
BAŞBAKANLIK
Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı

Sayı : B.02.1.TÜİ.0.63.00.00.610- 1509

03/12/2008

Konu : Yazılı Soru Önergesi

DEVLET BAKANLIĞI VE BAŞBAKAN YARDIMCILIĞINA
(Sayın Nazım EKREN)

İlgi : 27/11/2008 tarih ve B.02.0.003/02-4172 sayılı evrak akış ve talimat formu.

Zonguldak Milletvekili Sayın Ali İhsan KÖKTÜRK tarafından Başbakan Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN'a tevcih edilen 7/5515 esas sayılı yazılı soru önergesi için Kurumumuzdan istenilen bilgiler hazırlanarak ekte sunulmuş ve buro.nazimekren@basbakanlik.gov.tr e-posta adresine de elektronik ortamda gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

A. Ömer TOPRAK
Başkan V.

EK :

1. Konu ile ilgili bilgiler (6 sayfa).

Devlet Bakanlığı
Başbakan Yardımcılığı
Tarih: 03.12.2008
Sayı: 4270

Yücetepe Mah. Necatibey Cad. No: 114 06100, Çankaya/ANKARA	İlgili Birim:	Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği
Tel.: (0312) 410 04 10 (Santral)	Tel.:	(0312) 410 01 10 – 425 20 52

Zonguldak Milletvekili Sayın Ali İhsan KÖKTÜRK tarafından Başbakan Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN'a tevcih edilen 7/5515 esas sayılı yazılı soru önergesi kapsamında Türkiye İstatistik Kurumu'ndan istenilen bilgiler.

2. Söz konusu rapor ülkemizde açlık ve yoksulluk arasındaki uçurumun daha da derinleştiğini mi göstermektedir?

OECD raporunda yer alan Türkiye verilerinin büyük çoğunluğu, TÜİK tarafından uygulanan hanehalkı bütçe anketi verileri esas alınarak OECD tarafından belirlenen metodolojiye göre yine Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) yaptığı hesaplamalara dayanmaktadır. Bu metodolojide ise toplam kullanılabilir gelir esas alınarak belirlenen göreceli yoksulluk sınırı (eşdeğer fert başına düşen medyan gelirin %40'ı, %50'si ve %60'ı) üzerinden hesaplanan yoksulluk oranları dikkate alınmaktadır. Söz konusu raporda açlık sınırı konusunda belirleme yapılmamaktadır.

Soru 3. Ülkedeki açlık ve yoksulluk kapsamındaki nüfusun sayısı ve gelir miktarları nedir?

Cevap 3.

TÜİK'in yoksulluk çalışmasında, gerek yoksulluk sınırının hesaplanmasında gerekse fertlerin yoksul olup olmadığının belirlenmesinde "harcama" değişkeni kullanılmaktadır. TÜİK'in yoksulluk çalışmasında kullandığı tanım, kavram ve açıklamalar Ek'te verilmiştir.

Yoksulluk sınırı yöntemlerine göre fert yoksulluk oranları, 2002-2006

Yöntemler	Fert yoksulluk oranı (%)				
	2002	2003	2004	2005	2006
TÜRKİYE					
Gıda yoksulluğu (açlık)	1.35	1.29	1.29	0.87	0.74
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	26.96	28.12	25.60	20.50	17.81
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁽¹⁾	0.20	0.01	0.02	0.01	0.00
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı ⁽¹⁾	3.04	2.39	2.49	1.55	1.41
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı ⁽¹⁾	30.30	23.75	20.89	16.36	13.33
Harcama esaslı göreceli yoksulluk ⁽²⁾	14.74	15.51	14.18	16.16	14.50
KENT					
Gıda yoksulluğu (açlık)	0.92	0.74	0.62	0.64	0.04
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	21.95	22.30	16.57	12.83	9.31
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁽¹⁾	0.03	0.01	0.01	0.00	0.00
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı ⁽¹⁾	2.37	1.54	1.23	0.97	0.24
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı ⁽¹⁾	24.62	18.31	13.51	10.05	6.13
Harcama esaslı göreceli yoksulluk ⁽²⁾	11.33	11.26	8.34	9.89	6.97
KIR					
Gıda yoksulluğu (açlık)	2.01	2.15	2.36	1.24	1.91
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	34.48	37.13	39.97	32.95	31.98
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁽¹⁾	0.46	0.01	0.02	0.04	0.00
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı ⁽¹⁾	4.06	3.71	4.51	2.49	3.36
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı ⁽¹⁾	38.82	32.18	32.62	26.59	25.35
Harcama esaslı göreceli yoksulluk ⁽²⁾	19.86	22.08	23.48	26.35	27.06

Yoksulluk sınırı yöntemlerine göre yoksul fert sayısı, 2002-2006

Yöntemler	Yoksul fert sayısı (bin kişi)				
	2002	2003	2004	2005	2006
TÜRKİYE					
Gıda yoksulluğu (açlık)	926	894	909	623	539
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	18 441	19 458	17 991	14 681	12 930
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁽¹⁾	136	9	11	10	0
Kişi başı günlük 2-15 \$'ın altı ⁽¹⁾	2 082	1 655	1 752	1 109	1 022
Kişi başı günlük 4-3 \$'ın altı ⁽¹⁾	20 721	16 433	14 681	11 712	9 680
Harcama esaslı göreceli yoksulluk ⁽²⁾	10 080	10 730	9 967	11 574	10 530
KENT					
Gıda yoksulluğu (açlık)	376	311	269	284	18
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	9 011	9 377	7 146	5 687	4 225
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁽¹⁾	10	5	5	0	0
Kişi başı günlük 2-15 \$'ın altı ⁽¹⁾	971	648	529	430	107
Kişi başı günlük 4-3 \$'ın altı ⁽¹⁾	10 106	7 696	5 827	4 454	2 780
Harcama esaslı göreceli yoksulluk ⁽²⁾	4 651	4 734	3 596	4 381	3 164
KIR					
Gıda yoksulluğu (açlık)	550	584	640	339	521
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	9 429	10 081	10 846	8 994	8 706
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁽¹⁾	126	4	5	10	0
Kişi başı günlük 2-15 \$'ın altı ⁽¹⁾	1 111	1 007	1 223	679	915
Kişi başı günlük 4-3 \$'ın altı ⁽¹⁾	10 615	8 737	8 854	7 259	6 900
Harcama esaslı göreceli yoksulluk ⁽²⁾	5 430	5 996	6 371	7 193	7 366

(1) Satınalma gücü paritesine göre 1 \$'ın karşılığı olarak 2002 için 618 281 TL; 2003 için 732 480 TL; 2004 yılı için 780 121 TL, 2005 yılı için 0.830400 YTL ve 2006 yılı için ise 0.921 YTL kullanılmıştır.

(2) Eşdeğer fert başına tüketim harcaması medyan değerinin %50'si esas alınmıştır.

Soru 4. İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılaması ve yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar sizce ne kadar olmalıdır?

Cevap 4.

TÜİK, Türkiye genelindeki tüm sosyo-ekonomik grupları içerecek şekilde uluslararası literatürde tanımlanan harcama değişkenine dayalı olarak "mutlak açlık" ve "mutlak yoksulluk" sınırlarını hesaplamaktadır ve TÜİK tarafından açıklanan sınırlar kesin açlık ve yoksulluğu ifade etmektedir.

Dolayısıyla TÜİK'in hesaplamaları insanların temel ihtiyaçlarını karşılaması ve yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutarın tahmin edilmesi anlamına gelmemekte ve TÜİK'in bu şekilde bir hesaplaması bulunmamaktadır.

Soru 5. TÜİK, 2001 yılından bu yana milli gelirin illere ve bölgelere göre dağılımı açıklamamakta, dolayısıyla bölgesel gelişmeye ilişkin olarak Türkiye 6 yıldır bu bilgilerden mahrum bırakılmaktadır (Mustafa Sönmez, 4.01.2007, Cumhuriyet). Hükümetimizin bu uygulamada ısrar etmesinin bir nedeni var mıdır?

Cevap 5.

İllere göre Gayi Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) tahminleri 1987-2001 dönemi için hesaplanmış ve yayınlanmıştır.

Bölgelere göre GSYH tahminlerinin hazırlanmasında temeli ulusal düzeyde hazırlanan GSYH tahminleri oluşturmaktadır. Hesaplamalar çeşitli yöntemler kullanılarak ulusal GSYH'nın bölgesel dağılımını gösterecek şekilde hazırlanmaktadır. TÜİK son dört yıldır ulusal düzeyde hesapladığı GSYH tahminlerinin revize çalışmalarına yoğunlaşmıştır. Ulusal hesap verileri, derlenmesi, değerlendirilmesi ve doğruluğunun sınanması zaman alan çeşitli veri kaynaklarına dayandığı için, ulusal hesapların üretimi ve güncellenmesi uzun soluklu bir çaba gerektirmektedir. Yeni GSYH rakamları Mart 2008'de yayımlanmıştır.

Bölgesel düzeyde GSYH ve gayri safi katma değer çalışmaları revize edilmiş GSYH sonuçları esas alınarak 2009 yılı içerisinde başlatılacaktır. Bu kapsamda bir çok veri kaynağının analiz edilmesi kullanılabilecek yöntemlerin belirlenmesi gerekmektedir. TÜİK bu konudaki çalışmalarını uluslararası işbirliği ile sürdürmektedir. Yeni hesaplamalarda pek çok sektör için doğrudan veri kullanımı planlanmaktadır. Bu doğrultuda Kurumun yıllık düzeyde üretmekte olduğu yıllık sektör istatistiklerinden faydalanılacaktır.

18

EK.

YOKSULLUK ÇALIŞMALARIYLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Yoksulluk ile ilgili çalışmaların en temel veri kaynağını, hanehalklarının gelir, harcama ve sosyal durumlarıyla ilgili bilgilerin derlendiği Hanehalkı bütçe anketi oluşturmaktadır. Hanehalkı bütçe anketi kapsamında Türkiye genelini temsil eden hanehalklarına bir yıl boyunca gidilerek aylık olarak yapılan tüketim harcamaları maddeler halinde belirlenmektedir. AB İstatistik Ofisi'nin (EUROSTAT) hanehalkı bütçe anketinin metodolojisi konusunda önerilerinin yer aldığı; kıyaslanabilir ve harmonize edilebilir nitelikte verilerin üretilmesini hedefleyen rehber kitap (Household Budget Surveys in the EU: Methodology and Recommendations for Harmonisation), anket metodolojisinin belirlenmesinde esas alınmaktadır.

Kurumumuz, 2002 yılından itibaren her yıl uyguladığı bu anketin verilerini kullanılarak açlık ve yoksulluk sınırlarını uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlayan yöntem ve uygulamalar ile belirlemekte ve yoksul fert sayısı ile bu fertlerin özellikleriyle ilgili hesaplamaları yapmaktadır. Bu konudaki en son çalışma, 2006 yılında elde edilen verilerle yapılmış ve sonuçları 26.12.2007 tarihli haber bülteni ile duyurulmuştur.

Son günlerde bu konuda kamuoyunda yapılan birçok haber ve yazıda, uluslararası literatürde standart tanımları olan "açlık sınırı" ve "yoksulluk sınırı" gibi teknik terimlerin, "refah düzeyi", "geçim düzeyi", "rahat yaşam sürme" gibi izafi kavramlar ile karıştırıldığı ve bu terimlerin yerine kullanıldığı gözlenmektedir. Burada sözü edilen teknik terimlerin standart anlamları ve hesaplama metodolojileri bulunmakta, Türkiye İstatistik Kurumu da bu konudaki istatistikleri bu uluslararası standartlarda hesaplamakta ve yayımlamaktadır.

Konuya ilişkin uluslararası kabul görmüş temel kavram ve tanımlar aşağıda sunulmuş olup; yoksulluk rakamlarının yorumlanmasında bu açıklamaların da dikkate alınması önem arz etmektedir.

Yoksullukla İlgili Temel Tanım ve Kavramlar;

Mutlak yoksulluğu belirleyecek değişkenin belirlenmesi: Hanehalkı Bütçe Anketi'nde aylık olarak derlenen, hanehalklarının tüketim amacıyla yapmış oldukları toplam harcama bilgisi (dayanıklı mallar için yapılan harcamalar hariç tutularak) kullanılmıştır.

Mutlak yoksulluk: Mutlak yoksulluk, hanehalkı veya bireyin yaşamını sürdürebilecek asgari refah düzeyini yakalayamaması durumudur. Bu nedenle, mutlak yoksulluğun ortaya çıkarılması, bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan minimum tüketim ihtiyaçlarının belirlenmesini gerektirir.

Mutlak yoksul oranı, bu asgari refah düzeyini yakalayamayanların sayısının toplam nüfusa oranıdır. Bu çalışmada, gerek gıda, gerekse gıda ve gıda dışı harcama bileşenlerini içeren mutlak yoksulluk sınırları hesaplanmaktadır.

Açlık sınırı (Gıda yoksulluk sınırı): Çalışmadaki gıda yoksulluğunun temelini teşkil eden gıda sepeti, 2003 Yoksulluk Çalışması için oluşturulan sepet ile aynıdır. Bu sepetin oluşturulmasında 2003 Hanehalkı Bütçe Anketi verilerinde gıda harcamasına göre sıralı 3. ve 4. %10'luk dilimler, referans grup olarak alınmış ve bu hanelerin gıda tüketiminde en önemli paya sahip 80 madde gıda sepeti olarak tespit edilmiştir. Bir ferдин günlük asgari 2100 kalori almasını sağlayacak miktarlar, bu 80 maddeden oluşturulmuştur. **Bu sepetin maliyeti açlık sınırı (gıda yoksulluk sınırı) olarak alınmıştır.** Gıda yoksulluk (açlık) oranı, eşdeğer fert başına tüketim harcaması, gıda yoksulluk sınırının altında kalan hanehalklarının oluşturduğu nüfusun, toplam nüfus içindeki payı olarak hesaplanmıştır.

Yoksulluk sınırı: Fertlerin gıdanın yanı sıra gıda dışı ihtiyaçları da bulunmaktadır. Bu ihtiyaçları göz önüne almak için gıda yoksulluk sınırına, gıda dışı mal ve hizmet payının da eklenmesi gerekmektedir. Bu yoksulluk sınırının belirlenmesi amacıyla da Hanehalkı Bütçe Anketi verilerine göre toplam tüketimleri gıda yoksulluk sınırının hemen üstünde olan hanelerin toplam harcama içindeki gıda dışı harcama payı esas alınmıştır. Buna göre gıda ve gıda dışı mal ve hizmetleri kapsayacak şekilde yoksulluk sınırı belirlenmiştir. Yoksulluk oranı ise, eşdeğer fert başına tüketim harcaması, yoksulluk sınırının altında kalan hanehalklarının oluşturduğu nüfusun, toplam nüfus içindeki payı olarak alınmıştır.

Analiz biriminin belirlenmesi (Eşdeğerlik ölçeğinin seçimi): Her ilave hanehalkı üyesinin aileye getirdiği ek harcamanın öncekiler kadar olmadığı ve yaş-cinsiyet farklılıkları nedeniyle hanedeki fertlerin tüketimlerinin birbirinden farklı olduğu varsayımları altında her bir hanehalkı büyüklüğünün kaç yetişkine denk olduğunu ortaya koyan katsayılarıdır. Bu katsayılar kullanılarak hanehalklarının gerçek büyüklükleri hesaplanmış, hanelerin kaç eşdeğer fertten meydana geldiği belirlenmiştir. Ayrıca eşdeğerlik ölçeği, Türkiye genelindeki ortalama hanehalkı büyüklüğü dikkate alınarak iki yetişkin ve iki çocuktan oluşan dört kişilik hanenin eşdeğer büyüklüğüne göre düzeltilmiştir. Böylece farklı büyüklük ve bileşimlerdeki (yetişkin ve çocuk sayısı itibarıyla) hanehalkları arasında karşılaştırmalar yapmak mümkün hale gelmiştir.

Eşdeğer kişi başına ortalama tüketim harcaması değerinin hesaplanması: Her bir hanehalkının indeks değerleri ile düzeltilmiş toplam aylık harcama değeri, o hanede bulunan eşdeğer yetişkin fert sayısına bölünerek her bir hanehalkı için eşdeğer kişi başına ortalama tüketim harcaması değeri hesaplanmıştır.

Bu değer, hanehalkının yoksul olup olmadığının belirlenmesi amacıyla hesaplanan yoksulluk sınırı ile kıyaslanmıştır.

Kişi başına yoksulluk sınırının hesaplanması (Gıda + gıda dışı): Yukarıda ifade edilen gıda yoksulluk sınırı ile gıda dışı yoksulluk sınırları toplamı, kişi başına yoksulluk sınırını vermektedir.

Yoksul hanelerin belirlenmesi: Eşdeğer fert başına tüketim harcaması, gıda yoksulluk sınırının (açlık sınırının) altında kalan hanehalkları ve dolayısıyla bu hanehalkında yaşayan tüm fertler gıda yoksulu (çok yoksul) olarak sınıflandırılmışlardır. Eşdeğer fert başına tüketim harcaması, gıda ve gıda dışı bileşenlerden oluşan yoksulluk sınırından daha küçük değere sahip olan hanehalkları ise yoksul olarak sınıflandırılmışlardır.

Yoksul hanelerin profilinin oluşturulması: Yukarıda verilen aşamalara göre hesaplanan mutlak yoksulluk sınırlarına göre yoksul olarak tespit edilen hanehalkı ve fertlerin sayısı, oranı ve çeşitli karakteristikleri (kırsal veya kentsel alanda yaşama durumu, hanehalkı tipi, hanehalkı büyüklüğü, fertlerin eğitimi, istihdam durumu vb.) incelenmiştir.

Görelî yoksulluk: Toplumun genel düzeyine göre belli bir sınırın altında gelir ve harcamaya sahip olan birey veya hanehalkı görelî anlamda yoksul olarak tanımlanır. Refah ölçüsü olarak amaca göre tüketim veya gelir düzeyi seçilebilir. TÜİK'in yoksulluk çalışmasında, hanehalkı bütçe anketi verilerine göre eşdeğer kişi başına tüketim harcaması medyan değerinin %50'si görelî yoksulluk sınırı olarak tanımlanmaktadır. Görelî yoksulluk oranı ise, eşdeğer fert başına tüketim harcaması, görelî yoksulluk sınırının altında kalan hanehalklarının oluşturduğu nüfusun, toplam nüfus içindeki payı olarak hesaplanmaktadır.

Çalışmada ayrıca özellikle uluslararası karşılaştırmalarda kullanılan çeşitli yoksulluk sınırları da hesaplanmıştır. Bu bağlamda, satınalma gücü paritesine göre günlük kişi başına 1 \$, 2.15 \$ ve 4.30 \$ değerleri yoksulluk sınırları olarak tanımlanmıştır.

TÜİK ile diğer kuruluşların yoksulluk çalışmalarında kullanılan metodolojilerden kaynaklanan farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar özellikle veri kaynağı, kapsam (TÜİK'in Türkiye geneli için hesaplama yapması, diğer kuruluşların belirli özellikler taşıyan 4 kişilik haneleri dikkate alması), açıklanan bilginin içeriği (TÜİK'in hem çeşitli yöntemlere göre hesapladığı yoksulluk sınırları, hem de yoksul fert oranlarını açıklaması, diğer kuruluşların sadece yoksulluk sınırı hesaplaması), çalışmanın günlük kalori geneksinimi, açlık sınırının temelini oluşturan mal sepetinin içeriği ve fiyatlandırılması, gerçek hanehalkı büyüklüğünün fertlerin cinsiyet ve yaşından kaynaklanan farklılıkları dikkate alarak hesaplanmasında kullanılan eşdeğerlik ölçeğinin belirlenmesi, yoksulluk sınırının elde edilmesi için gıda dışı harcama payının hesaplanması konularında ortaya çıkmaktadır.

TÜİK'in belirlediği metodolojiye göre 4 kişilik hane için hesaplanan aylık açlık sınırı ailenin geçimi için yeterli olup olmadığı konusunda şu açıklama yapılabilir; bu şekilde hesaplanan "açlık sınırı", uluslararası literatürde de tarif edildiği gibi, **fertlerin mutlak açlık içinde yer alıp almadıklarının belirlenmesi** amacını taşımakta olup, "geçinme sınırı", "rahat bir yaşam sürme sınırı", "refah sınırı" vb. anlamında değerlendirilmemelidir.

10